

УДК 378:355:355.45

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-10\(12\)-417-424](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-10(12)-417-424)

Руденко Лариса Анатоліївна доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри практичної психології та педагогіки, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, вул. Клепарівська, 35, м. Львів, 79000, тел.: (068) 167-07-76, <https://orcid.org/0000-0003-1351-4433>

ЩОДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРАВООХОРОННОГО ВІДОМСТВА ДО ПРОЕКТНОГО УПРАВЛІННЯ

Анотація. У представленій статті здійснено актуалізовано проблему формування професійної готовності майбутніх офіцерів правоохоронного відомства до проектного управління.

Досліджено бібліографічні джерела різних видів, як то монографії, дисертації та статті. Аналіз торкнувся досягнень не лише вітчизняної педагогічної науки, але й зарубіжної.

Виділено недосліджене досі питання, що стало об'єктом наукового пошуку автора.

В основній частині статті подано визначення понять «готовність», «професійна готовність», «професійна готовність майбутніх офіцерів правоохоронного відомства до проектного управління» (процес та результат, але як умову результативної реалізації можливостей та потенціалу офіцера-прикордонника щодо здійснення в органах охорони державного кордону проектного управління; це синергія інтелектуального потенціалу, особистісних характеристик офіцера-прикордонника та життєвого і професійного досвіду, сформованого згідно із вимогами майбутньої професійної діяльності прикордонників; професійно важлива особистісна характеристика, що уможливорює реалізацію проектного підходу в управлінській діяльності органу охорони державного кордону). Визначено компонентний склад професійної готовності майбутніх офіцерів правоохоронного відомства до проектного управління у вигляді: інтелектуальний компонент – професійні та інтегративні знання (з навчальних дисциплін гуманітарного блоку, управлінського та військово-прикордонного); діяльнісний компонент – представлений уміннями та навичками проектно-управлінського та військово-прикордонного змісту; рефлексивний компонент – етика поведінки, конфіденційність, об'єктивність, корпоративна культура, чесність, мотивація тощо.

Сформульовано висновки, у яких враховано результати проведеного дослідження.

Ключові слова: готовність, професійна готовність, майбутні офіцери правоохоронного відомства, професійна діяльність, прикордонна служба.

Rudenko Larisa Anatoliivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Practical Psychology and Pedagogy of the Lviv State University of Life Safety, Kleparivska St., 35, Lviv, 79000, tel.: (068) 167-07-76, <https://orcid.org/0000-0003-1351-4433>

REGARDING THE ISSUE OF FORMING THE PROFESSIONAL READINESS OF FUTURE BORDER OFFICERS FOR PROJECT MANAGEMENT

Abstract. In the presented article, the problem of forming the professional readiness of future law enforcement officers for project management is updated.

Bibliographic sources of various types, such as monographs, dissertations, and articles, were studied. The analysis touched on the achievements of not only domestic pedagogical science, but also foreign ones.

A hitherto unexplored question has been highlighted, which has become the object of the author's scientific research.

The main part of the article defines the concepts of "readiness", "professional readiness", "professional readiness of future officers of the law enforcement agency for project management" (process and result, but as a condition for the effective implementation of the opportunities and potential of the border guard officer in relation to implementation in the state border protection bodies project management; it is a synergy of intellectual potential, personal characteristics of a border guard officer and life and professional experience formed in accordance with the requirements of the future professional activity of border guards; a professionally important personal characteristic that enables the implementation of a project approach in the management activities of the state border protection body). The component composition of the professional readiness of future officers of the law enforcement agency for project management has been determined in the form of: intellectual component – professional and integrative knowledge (from the educational disciplines of the humanitarian block, management, and border military); activity component – represented by skills and abilities of project-management and military-border content; reflective component – ethics of behavior, confidentiality, objectivity, corporate culture, honesty, motivation, etc.

Conclusions are formulated, which take into account the results of the conducted research.

Keywords: readiness, professional readiness, future officers of the law enforcement agency, professional activity, border service.

Постановка проблеми. Управлінську діяльність прийнято вважати ключовою ознакою професійного середовища офіцерів будь якого формування.

Враховуючи ситуацію, що сьогодні переживає Україна - війна з Росією – і як наслідок: руйнацію економіки та об'єктів критичної інфраструктури, виникнення недоліків управлінської сфери тощо. Зважаючи на це, якість здійснення управлінської діяльності у правоохоронних та військових формуваннях є в сучасний період надзвичайно актуальною категорією. За результатами досвіду реформ у демократичному суспільстві, за логікою раціонального мислення, очевидним є факт того, що зміни слід розпочинати в освітній галузі. Тому ми звернули увагу на проблему формування професійної готовності до проектного управління майбутніх офіцерів правоохоронного відомства. З-поміж українських правоохоронних відомств прикордонне потребує кардинальних змін та модернізації. Прикордонна служба вирішує професійні завдання у сфері прикордонної, а отже – національної безпеки. Згадані завдання є надзвичайно важливими в українському суспільстві, тому актуальним є забезпечення професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників, зокрема готовності до проектного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Свідченням рівня актуальності запропонованої проблематики є відносно невелика кількість відповідних наукових досліджень у педагогічній науці. Більшість наукових праць з теми проектного управління представлена у галузі наук з державного управління, економіки та психології. Тому проаналізовано можливі результати досліджень: наукові публікації, дисертації та монографії. У використанні логічної операції визначення терміну «професійна готовність до проектного управління майбутніх офіцерів правоохоронного відомства» вивчено ті посібники, що є сьогодні поширеними в менеджменті, зокрема: К. Когон (автор посібника з проектного управління для фахівців, котрі не мають статусу офіційного проект-менеджера) [6], Р. Тян – основи проектного менеджменту [15], Р. Ньютон – розробник фундаментальних засад проектного управління [13], Р. Гарієс – сутність проектів в управлінській діяльності [17], С. Гомес – проекти в організаційних змінах [18]. В Україні також активізувались дослідники: Л. Кобиляцький – автор перших вітчизняних посібників з проектного управління [7], Є. Матвіїшин – особливості проектних дій [12], В. Кучеренко – виокремлення різновиду ділових проектів [9], Л. Збаразька – практичні рекомендації щодо здійснення проектного управління [16], Я. Мартинишин (позиціонування проектного управління як державного стратегічного інструменту) та багато інших [11]. На особливу увагу заслуговують праці О. Костюченко, яка присвятила увагу дефініції «психологічної готовності» до проектного управління [8].

Метою статті є узагальнення досвіду формування готовності в майбутніх офіцерів правоохоронного відомства та визначенні поняття «професійна готовність до проектного управління в майбутніх офіцерів правоохоронного відомства», розкритті сутності та змісту такого поняття.

Виклад основного матеріалу. Проектне управління у сучасному суспільстві виникає не завдяки теоретичним напрацюванням. Таке управління

з'явилося як відповідь на практичні питання професійної діяльності. Прискіпливу увагу до проектного управління можна пояснити тим, що саме воно уможлиблює удосконалення управлінського та організаційного процесів. Сьогодні існує чимало новацій у різних галузях сучасного суспільства. Завдяки цьому з бізнес-середовища приходить проектний менеджмент. Необхідно зазначити, що у високорозвинених державах світу, проектний менеджмент активно втілюється не лише приватний сектор економіки, але й у публічну сферу. Саме ці процеси стали свідченням успішності проектного управління. З метою визначення суттєвих ознак поняття «професійної готовності до проектного управління в майбутніх офіцерів правоохоронного відомства», слід проаналізувати специфіку проектного управління:

- класифікація заходів або завдань як проектів;
- усі проекти повинні мати початок та закінчення;
- ефективна реалізація проектів можлива за умови здійснення планування та організації діяльності;
- залучення до втілення проектів лише вузькопрофільних фахівців [14].

Одна з негативних тенденцій українського бізнесу та державного управління – це відсутність у цих сферах проектного менеджменту та неможливість його впровадження. Застосовано це вид управління лише у низці приватних компаній, на відміну від державних інституцій. Війна росії проти України підтвердила в черговий раз, потребу у професійних фахівцях та інноваційних управлінських інструментах. Досить актуальним це питання є для прикордонної служби України, що виконує важливі професійні завдання: від виходу на неконтрольовану ділянку кордону до впровадження електронного документообігу, внесення змін у професійну підготовку персоналу відомства.

Наша увага була зосереджена декількох важливих категоріях, що сьогодні є популярними серед науковців-педагогів – здатність, компетентність, підготовленість та готовність. Було обрано поняття «готовність», що можна пояснити як результат підготовки, як дещо ширшу категорію ніж «компетентність». Майбутні офіцери прикордонного відомства можуть бути компетентними, однак можуть бути абсолютно неготовими до здійснення проектного менеджменту в структурних підрозділах правоохоронних органів. Слід зазначити, що дефініцію «готовність» сприймають як психолого-педагогічну, оскільки усі наукові галузі сьогодні не існують автономно тобто відокремлено від решти наук. Проаналізуємо зміст та сутність понять «готовність» та «професійна готовність».

У психологічному та педагогічному дискурсі поняття «готовність» є багатограним поняттям, зокрема можна його трактувати як синергію професійних та особистісних характеристик; конкретний стан особистості; певну особистісну якість; набір здібностей.

Дослідниця О. Костюченко зазначає, що готовність можна представити у такому вигляді: потреба у поєднанні зі знаннями та вміннями [8].

Особливу цінність для представленої дослідження становлять наукові праці представників прикордонної служби: Т. Бунєєв визначав готовність як комплекс інтелектуальних, емоційно-вольових та мотиваційних якостей і військово-професійного блоку знань, умінь та навичок, що уможливають ініціативність офіцера, творчість, та сміливість за управлінські рішення [4].

Загалом, поняття готовність означає кінцевий результат професійної підготовки, що є інтегральним особистісним утворенням з когнітивного, мотиваційного, емоційного та діяльнісного компонентів. Водночас готовністю є певний рівень психіки, що є основою високих показників досягнень і є залежним від інформації, можливостей щодо зміни ситуації [1-3; 10].

Проектний менеджмент у прикордонній службі вимагає від офіцера-прикордонника виконати роль неофіційного проектолога-управлінця, котрий повинен знати основи управління, соціології, теорії інформації, комунікації, володіти рівнем корпоративної культури, вмінні передавати інформацію та розподіляти різноманітні функції між членами проекту, контролювати їх, визначати відповідність між членами проекту та завданнями, що необхідно виконати.

Отже, нами запропоновано *професійну готовність до проектного управління майбутніх офіцерів-прикордонників* трактувати не лише як процес та результат, але як умову результативної реалізації можливостей та потенціалу офіцера-прикордонника щодо здійснення в органах охорони державного кордону проектного управління.

Професійна готовність до проектного управління майбутніх офіцерів-прикордонників – це синергія інтелектуального потенціалу, особистісних характеристик офіцера-прикордонника та життєвого і професійного досвіду, сформованого згідно із вимогами майбутньої професійної діяльності прикордонників.

Професійна готовність до проектного управління майбутніх офіцерів-прикордонників - професійно важлива особистісна характеристика, що уможливорює реалізацію проектного підходу в управлінській діяльності органу охорони державного кордону.

На основі визначення професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до проектного управління, вважаємо з необхідно конкретизувати її структуру. Розкриття структури професійної готовності до проектного управління майбутніх офіцерів-прикордонників можливе на основі аналізу процесу професійної підготовки курсантів-прикордонників, що підпорядкована певним вимогам та правилам і якій притаманні певна специфіка та закономірності. Основними особливостями професійної підготовки курсантів-прикордонників є:

військова та професійна спрямованість;

поєднання теорії та практики;
врахування запитів та завдань суспільства;
поліфункціональний характер професійної діяльності
військовослужбовців-прикордонників;
наявність екстриму у змісті професійної діяльності військовослужбовців-
прикордонників;
професійна взаємодія прикордонників з представниками військових та
правоохоронних формувань суспільства.

Компонентним складом професійної готовності до проектного управління
майбутніх офіцерів-прикордонників виглядає таким чином:

інтелектуальний компонент – професійні та інтегративні знання (з
навчальних дисциплін гуманітарного блоку, управлінського та військово-
прикордонного);

діяльнісний компонент – представлений уміннями та навичками
проектно-управлінського та військово-прикордонного змісту;

рефлексивний компонент – етика поведінки, конфіденційність,
об'єктивність, корпоративна культура, чесність, мотивація тощо.

Запропоноване трактування структури професійної готовності майбутніх
офіцерів-прикордонників до проектного управління дає змогу визначати
напрями діяльності щодо формування зазначеної властивості.

Врахування наукових позицій та поглядів щодо трактування сутності та
змісту поняття «професійна готовність» дозволив сформулювати визначення
«професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до проектного
управління» та конкретизувати її структуру (у вигляді інтелектуального,
діяльнісного та особистісного компонентів).

Висновки. Розвиненість та сформованість у майбутніх офіцерів-
прикордонників готовності до проектного управління має прямий вплив на
ефективність діяльності органів охорони державного кордону. Прикордонна
служба потребує впровадження сучасних результативних управлінських
інструментів.

Перспективними напрямками подальших наукових досліджень можуть
бути питання аналізу зарубіжного досвіду застосування проектного управління
у секторі безпеки та оборони на Заході, конкретизація системи моніторингу
щодо сформованості професійної готовності майбутніх офіцерів-
прикордонників до проектного управління.

Література:

1. Балагур Л. О. Підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників до управління основними
підрозділами охорони державного кордону : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Національна
академія Державної прикордонної служби України. Хмельницький, 2015. 227 с.

2. Балендр А. В. Формування готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до
вирішення конфліктних ситуацій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук :
спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / НАДПСУ. Хмельницький, 2011. 22 с.

3. Богданюк О. Д. Формування готовності до професійної діяльності у майбутніх офіцерів-кінологів Державної прикордонної служби : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Нац. акад. Держ. прикордон. військ України ім. Б. Хмельницького. Хмельниц., 2007. 20 с.
4. Бунєєв Т. В. Розвиток готовності в молодих офіцерів-прикордонників до самостійного виконання посадових обов'язків : дис. ... кандидата пед. наук : 20.02.02 / Нац. акад. Прикордон. військ України. Хмельницький, 2002. 212 с.
5. Керівництво з основ Проектного Менеджменту / Пер. з англ. Трілленберг В., Тернопіль, УАУП, 1999. 206 с.
6. Когон К., Блейкмор С., Вуд Дж. Керування проектами для «неофіційних» проект-менеджерів / пер. з англ. М. Євсєєнко, О. Кожушко. Харків : Вид-во «Ранок» : Фабула, 2019. 240 с.
7. Кобиляцький Л. Управління проектами: навч. посібник. К., МАУП, 2002. 198 с.
8. Костюченко О. В. Психологічна готовність менеджера до управління проектною діяльністю [Електронний ресурс] // Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія : Менеджмент соціокультурної діяльності. 2018. Вип. 1. С. 25-40. – URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/bknucams_2018_1_4
9. Кучеренко В., Маркітан О. Управління діловими проектами: Навч. Посібник. ЦНЛ, 2005. 280 с.
10. Лемешко О. В. Сутність готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до вирішення нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : педагогічні науки / голов. ред. О. В. Діденко. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2015. № 2. С. 154–163.
11. Мартинишин Я. М., Костюченко О. В. Проектний менеджмент як стратегічний інструмент розвитку соціокультурної сфери [Електронний ресурс] // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2018. № 4. С. 84-89. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2018_4_17.
12. Матвіїшин Є. Планування проектних дій: навч. посібник ЛРІДУ НАДУ, 2007. 168 с.
13. Ньютон Р. Управління проектами від А до Я. / пер. з англ. Альпіна Бізнес Букс. К, 2007. 211 с.
14. Словник-довідник з питань управління проектами / За ред. С. Бушуєва Деловая Украина, 2001. 640 с.
15. Тянь Р. та ін. Управління проектами: Підручник. ЦНЛ, 2004. 432 с.
16. Управління проектами: Навч. Посібник / Л. О. Збаразська та ін. ЦУЛ, 2008. 429 с.
17. Gareis R. Happy Projects. ASE Printing House. Bucharest. 2010. P. 79–86.
18. Gomes C., Lisboa J. Project management in the context of organizational change. International Journal of Public Sector Management. 2008. Volume 21. No. 6, P. 573–585.

References:

1. Balagur L. O. (2015) Pidhotovka maybutnikh ofitseriv-trykordonnykiv do upravlinnya osnovnyumu pidrozdilamy okhorony derzhavnoho kordonu. [Training of future border officers to manage the main units of state border protection: dissertation]. candidate of pedagogy Sciences: 13.00.04 / National Academy of the State Border Service of Ukraine. Khmelnytskyi. 227 p. [in Ukrainian]
2. Balendr A.V. (2011) Formuvannya hotovnosti maybutnikh ofitseriv-trykordonnykiv do vyrishennya konfliktnykh sytuatsiy [Formation of readiness of future border officers to resolve conflict situations]: autoref. thesis for obtaining sciences. candidate degree ped. Sciences: spec. 13.00.04 "Theory and methodology of professional education" / NADPSU. Khmelnytskyi. 22 p. [in Ukrainian]
3. Bohdanyuk O. D. (2007) Formuvannya hotovnosti do profesynoyi diyal'nosti u maybutnikh ofitseriv-kinolohiv Derzhavnoyi trykordonnoyi sluzhby [Formation of readiness for professional activity in future canine officers of the State Border Service]: autoref. thesis ... candidate ped. Sciences: 13.00.04 / Nat. Acad. Govt. border troops of Ukraine named after B. Khmelnytskyi. Khmelnytskyi,. 20 p. [in Ukrainian]

4. Buneev T.V. (2002) Rozvytok hotovnosti v molodykh ofitseriv-prykordonnykh do samostiynoho vykonannya posadovykh obov'yazkiv [Development of readiness of young border officers to independently perform official duties]: dissertation. ... candidate of ped. Sciences: 20.02.02 / Nat. Acad. The border troops of Ukraine. Khmelnytskyi. 212 p. [in Ukrainian]
5. Kerivnyctvo z osnov Proektnoho Menedzhmentu [Guide to the basics of Project Management] (1999) / Trans. from English V. Trillenbergh, Ternopil, UAUP. 206 p. [in Ukrainian]
6. Kogon K., Blakemore S., Wood J. (2019) Keruvannya proektamy dlya «neofitsiynykh» proekt-menedzheriv [Project management for "unofficial" project managers] / trans. from English M. Yevseenko, O. Kozhushko. Kharkiv: Ranok Publishing House: Fabula. 240 p. [in Ukrainian]
7. Kobylyatskyi L. (2002) Upravlinnya proektamy: navch. posibnyk [Project management: training. Manual]. K., MAUP. 198 p. [in Ukrainian]
8. Kostyuchenko O. V. (2018) Psykholohichna hotovnist' menedzhera do upravlinnya proektnoyu diyal'nistyu [Psychological readiness of a manager to manage project activities] [Electronic resource] // Bulletin of the Kyiv National University of Culture and Arts. Series: Management of socio-cultural activities.. Issue 1. P. 25-40. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bknucams_2018_1_4 [in Ukrainian]
9. Kucherenko V., Markitan O. (2005) Upravlinnya dilovymy proektamy [Management of business projects: Education. Manual]. TsNL. 280 c. [in Ukrainian]
10. Lemeshko O. V. (2015) Sutnist' hotovnosti maybutnikh ofitseriv-prykordonnykh do vyrishennya nestandartnykh sytuatsiy u punktakh propusku cherez derzhavnyy kordon [The essence of readiness of future border officers to solve non-standard situations at checkpoints across the state border] // *Collection of research papers of the National Academy of the State Border Service of Ukraine. Series: pedagogical sciences* / head. ed. O. V. Didenko. Khmelnytskyi: Publishing House of NADPSU. No. 2. P. 154–163. [in Ukrainian]
11. Martynyshyn Y. M., Kostyuchenko O. V. (2018) Proektnyy menedzhment yak stratehichnyy instrument rozvytku sotsiokul'turnoyi sfery [Project management as a strategic tool for the development of the socio-cultural sphere] [Electronic resource] // *Bulletin of the National Academy of Management Personnel of Culture and Arts*. No. 4. P. 84-89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2018_4_17. [in Ukrainian]
12. E. Matviyshyn. (2007) Planuvannya proektnykh diy: navch. posibnyk [Planning project actions: training. manual of LRID] NADU. 168 p. [in Ukrainian]
13. Newton R. (2007) Upravlinnya proektamy [Project management from A to Z]. / trans. from English Alpina Business Books. K. 211 p. [in Ukrainian]
14. Slovyk-dovidnyk z pytan' upravlinnya proektamy [Dictionary-handbook on project management] (2001) / Ed. S. Bushueva Business Ukraine. 640 p. [in Ukrainian]
15. Tian R. and others. (2004) Upravlinnya proektamy: Pidruchnyk [Project management: Textbook]. TsNL. 432 p. [in Ukrainian]
16. Upravlinnya proektamy: Navch. Posibnyk [Project management: Education. Manual] (2008) / L. O. Zbarazska et al. TsUL. 429 p. [in Ukrainian]
17. Gareis R. Happy Projects. ASE Printing House. Bucharest. 2010. P. 79–86. [in English]
18. Gomes C., Lisboa J. Project management in the context of organizational change. *International Journal of Public Sector Management*. 2008. Volume 21. No. 6, P. 573–585. [in English]